

Rapport

ARTSKYDDsutredning DETALJPLAN BJÖRKFORS

Slutrapport

2023-03-23

Uppdrag: 314896 Utredningar Dp Björkfors 1:1447 & 1:1449
Titel på rapport: Artskyddsutredning detaljplan Björkfors
Status: Slutrapport
Datum: 2023-03-17
Framsida: Spindelblomster *Neottia cordata*

Medverkande

Beställare: Coop Nord
Kontaktperson: Lars Carlstedt
Konsult: Frida Snell
Uppdragsansvarig: Laila C. Søberg
Kvalitetsgranskare: Sofia Nordin

Sammanfattning

Hemavan Exploatering AB planerar anläggning av ett handels- och bostadsområde i Hemavan, Storumans kommun. Detaljplaneläggning pågår därför för delar av fastigheterna Björkfors 1:182 och Björkfors 1:228. Området har en yta av 11 ha och utgörs av skogsmark, igenväxningsmark och åkermark.

Tyréns Sverige AB har genomfört en naturvärdesbedömning med fältbesök i planområdet och då observerades ett flertal skyddade arter av kärlväxter och fåglar. Det finns även potentiella grodlek-lokaler i planområdet. En utredning har därför gjorts av detaljplanens påverkan på skyddade arter. Utredningen syftar till att utgöra ett underlag i samråd med Länsstyrelsen i Västerbotten angående detaljplanens förenlighet med artskyddsförordningen.

Planens genomförande bedöms stå i konflikt med artskyddsförordningen avseende de skyddade växter som finns i området och dispensansökan bedöms därför som nödvändig. Om hänsyn kan tas till växtförekomsterna bedöms däremot ansökan om dispens från artskyddet som ej nödvändig.

Om skogsavverkning, schakt och andra bullrande åtgärder endast genomförs under andra tider än vid fåglars häckningstid, bedöms genomförandet av detaljplanen inte stå i konflikt med artskyddet för fåglar.

Det är inte känt om groddjur förekommer inom eller i anslutning till planområdet. Om åtgärder som skogsavverkning, avvattning, schakt med mera genomförs under andra tider på året än vid groddjurens lek- och yngelperioder, bedöms detaljplanen inte strida mot skyddet för de groddjur som bedöms kunna förekomma.

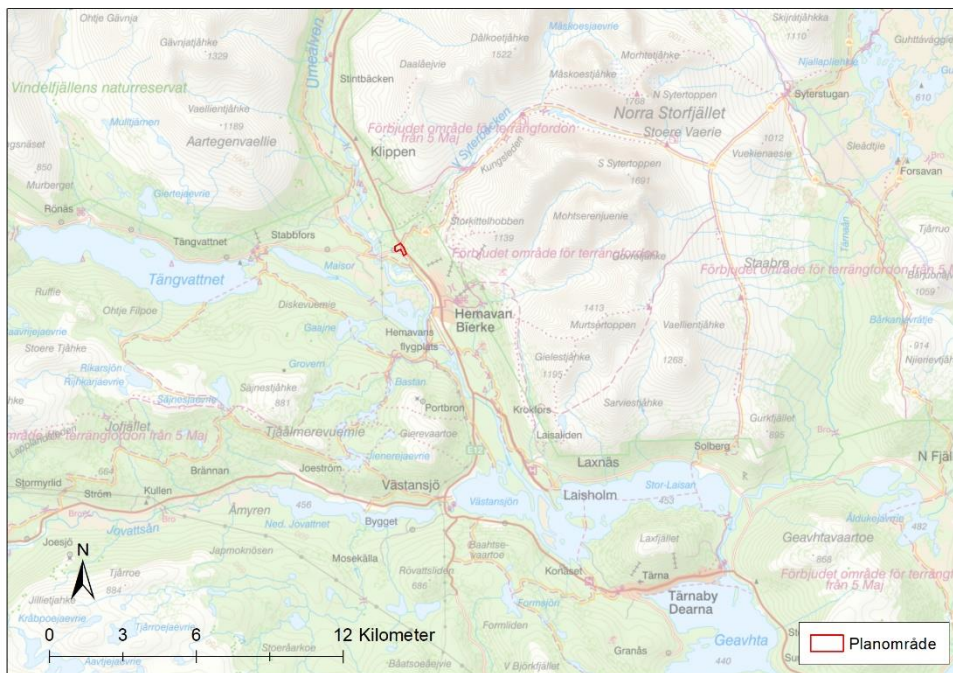
Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Syfte	5
1.2 Underlag	6
2 Områdesbeskrivning	6
3 Planerad verksamhet och påverkan på naturmiljö	7
4 Påverkan på skyddade arter	8
4.1 Kärlväxter	8
4.1.1 Förekomst och förutsättningar i planområdet	8
4.1.2 Bevarandestatus	9
4.1.3 Påverkan	15
4.1.4 Arternas skydd	16
4.2 Fåglar	17
4.2.1 Förekomst och förutsättningar i planområdet	17
4.2.2 Bevarandestatus	20
4.2.3 Påverkan	22
4.2.4 Arternas skydd	24
4.3 Groddjur	25
4.3.1 Förekomst och förutsättningar i planområdet	25
4.3.2 Bevarandestatus	26
4.3.3 Påverkan	29
4.3.4 Arternas skydd	31
5 Rekommendationer	31
6 Referenser	33

1 Inledning

Ett nytt handelsområde med bostäder planeras i Hemavan, Storumans kommun, och detaljplaneläggning pågår därav för delar av fastigheterna Björkfors 1:182 och Björkfors 1:228. Planområdet ligger drygt 3 km norr om Hemavan tätort, se översiktskarta i figur 1. Inom området planeras anläggning av bostäder, lokaler för handel, drivmedelsstation, parkering och vägar. Detaljplaneområdet har en yta av 11 ha och utgörs i dagsläget av skogsmark, igenväxningsmark och åkermark.

Tyréns Sverige AB har år 2022 genomfört en naturvärdesbedömning i fält samt kärlväxt- och häckfågelinventering i planområdet under perioden 27-28 juni, se Tyréns 2023. Under inventeringarna observerades ett flertal skyddade arter av kärlväxter och fåglar, varav några fågelarter även är rödlistade. Det inventerade området bedöms även ha potential för groddjur. En utredning har därför gjorts av den planerade verksamhetens påverkan på skyddade och rödlistade arter samt detaljplanens förenlighet med artskyddsförordningen.

Figur 1. Översiktskarta med planområdet.

1.1 Syfte

Artskyddsutredningens syfte är att belysa om och hur skyddade/rödlistade arter kan komma att påverkas av planerad exploatering. Utredningen ska

visa på om risk finns att arters bevarandestatus eller viktiga ekologiska funktioner kan påverkas negativt. En bedömning görs också huruvida planerad verksamhet kan utlösa förbud enligt artskyddsförordningen och om dispens kan krävas från artskyddet.

Utredningen redovisas i denna rapport. Om beställaren önskar kan tillhörande shapefil (GIS) med föreslaget hänsynsområde bifogas.

1.2 Underlag

Utförd naturvärdesbedömning (Tyréns 2023) utgör underlag i utredningen. Naturvärdesbedömningen innefattar kärlväxtinventering med fokus på skyddade och rödlistade arter, häckfågelinventering tidig morgon samt uggleinventering kvällstid. Vid bedömning av påverkan på arters bevarandestatus har information hämtats från bland annat följande källor:

- Artdatabankens Artfakta
- Artportalen (information om rapporterade fynd)
- Fåglarna i Sverige – antal och förekomst (Ottosson m.fl. 2012)
- Skyddsvärd skog (Nitare 2019)
- Naturhistoriska riksmuseet (artfakta)

Uppgifter om fåglars populationstätheter och utbredning har i huvudsak hämtats från Ottosson m.fl. 2012.

Foton i rapporten är tagna av Tyréns Sverige AB.

2 Områdesbeskrivning

Planområdet ligger intill väg E12 samt väg 1118 drygt 400 m nord-nordväst om ytterkanten av Hemavan tätort, se översiktskarta i figur 1. Umeälven rinner i meandrande strukturer ca 700 m väster om planområdet, och fjällbjörkskog, videbuskmarker och våtmarker dominerar landskapet i dalgången kring älven. Hemavan och planområdet omges av högfjäll i väst, nord och syd, vilka ingår i Vindelfjällens naturreservat respektive Natura 2000-område. Inga skyddade områden eller övriga utpekade naturvärden finns i nära anslutning till planområdet.

Planområdet utgörs av skogsmark, åkermark samt före detta jordbruksmark i varierande stadier av igenväxning med buskar och träd av viden och björk. Skogen utgörs av ung till medelålders fjällbjörkskog, till stor del på fuktig mark. Högorter som midsommarblomster, torta, älgört, smörboll och nordisk stormhatt dominerar där marken är fuktig. På frisk mark är floran av

lågörttyp. Några diken finns som bedöms vara vattenförande större delen av året. De öppna dikena i öst och en åkerholme på aktiv åkermark i norra delen av planområdet bedöms vara skyddade som generella biotopskydd. Åkerholmen utgörs av en äldre sälg samt videbuskage. Ett fuktigt stråk löper över skogsmark och igenväxningsmark i planområdets centrala delar i väst-östlig riktning.

En del av området är kompakterad, grusad mark i anslutning till en uppställningsyta söder om planområdet. Parallellt med väg E12 längs med östra kanten av planområdet finns en markväg över åkermark. Hela området har påverkats av mänskliga aktiviteter i form av jordbruk och skogsavverkningar och delar har pågående hävd i form av brukad åkermark. Åkermarken är generellt näringspåverkad med förhöjd näringsstatus, och rödlistade arter knutna till god hävd observerades inte i området, inte heller några artrika, torra gräs-/örtdominerade biotoper.

Vid naturvärdesbedömningen (Tyréns 2023) bedömdes planområdet hysa vissa naturvärden knutet till brynmiljöer med buskar och skog, samt lövskog med naturlig struktur och viss åldersskiktning på fuktig mark. Floran i fuktstråket centralt i området utgör också ett naturvärde, med viss artrikedom, förekomst av signalarter (arter som indikerar naturvärde) och skyddade arter. Inga högre naturvärden bedömdes finnas i eller i direkt anslutning till området. De varierade miljöerna med bryn, sluten skog samt öppna ytor, inte minst det öppna fältet med åkerholmen i norr, utgör goda miljöer för småfåglar. Dikena med intilliggande skogliga miljöer innebär att området har förutsättningar för att hysa groddjur.

3 Planerad verksamhet och påverkan på naturmiljö

Hemavan Exploatering AB planerar anläggning av byggnader för handel och bostäder, en drivmedelsstation, parkering, anslutande väg samt gång- och cykelväg inom planområdet. Storumans kommun har bedömt att genomförandet av detaljplanen medför risk för betydande miljöpåverkan och en MKB ska tas fram för detaljplanen.

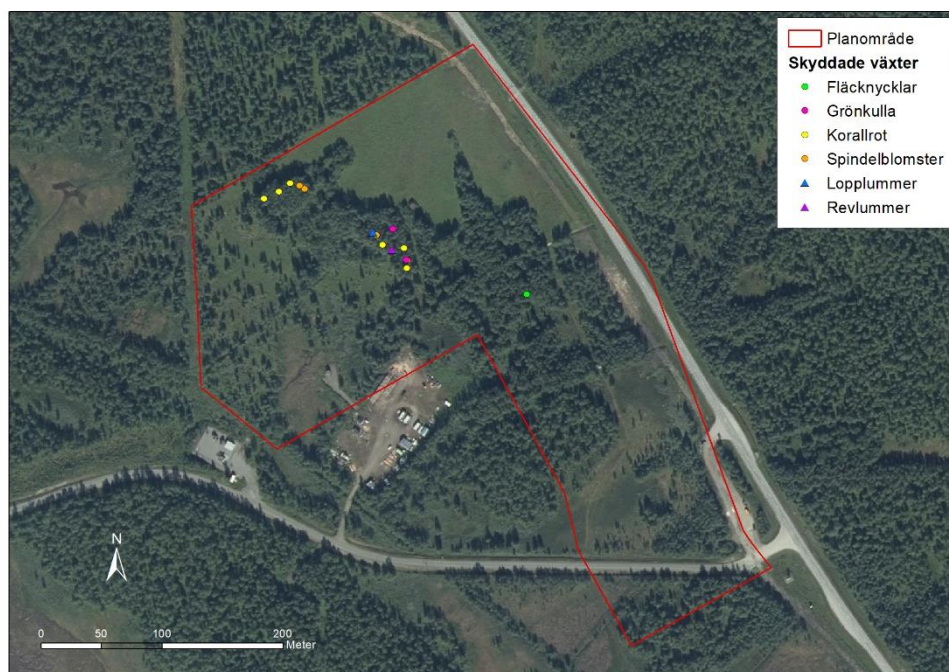
Majoriteten av planområdets yta planeras att tas i anspråk för byggnader och hårdgjorda ytor, och inga grönytor med befintlig vegetation kommer att bevaras utöver ett skyddsområde kring en mast i västra delen av planområdet. Befintliga naturmiljöer kommer därmed i huvudsak att gå om intet, däribland det skogklädda fuktstråk som löper genom planområdet, åkermarken i norr samt de vattenhållande dikena.

4 Påverkan på skyddade arter

4.1 Kärlväxter

4.1.1 Förekomst och förutsättningar i planområdet

Inom planområdet påträffades sex arter av skyddade växter vid naturvärdesbedömningen. Av dessa är fyra arter orkidéer; korallrot, spindelblomster, grönkulla och fläcknycklar, och två är lummerarter; revlummer och lopplummer. Observationerna redovisas på karta i figur 3 nedan.

Figur 2. Observationer av skyddade växter inom planområdet.

De skyddade växterna finns framför allt aggregerat i nordvästra delen av planområdet (figur 3), förutom den observation av fläcknycklar som gjordes centralt i planområdet. Flera förekomster finns av korallrot och spindelblomster, med ett flertal individer vid varje notering: upp till 21 stjälkar för spindelblomster och 6 stjälkar för korallrot. Två observationer gjordes av grönkulla med en individ vardera. Av revlummer och lopplummer gjordes en observation med en eller ett fåtal plantor vardera under naturvärdesbedömningen.

Observationerna av skyddade växter finns alla inom ett stråk med fuktig, skogklädd mark som löper genom norra delen av planområdet.

Artförekomsterna bedöms i huvudsak vara knutna till denna miljö, och artrikedomen bland orkidéer och lummerarter, samt de rikliga förekomsterna av flera av arterna, tyder på att växtplatsen är särskilt gynnsam.

Korallrot, spindelblomster och grönkulla är upptagna som signalarter enligt Skogsstyrelsen, det vill säga arterna signalerar naturvärde i de skogar där de förekommer. Samtliga förekommande orkidéer är även utpekade som typiska arter i ett flertal naturtyper enligt nätverket Natura 2000, se tabell 1. Spindelblomster och grönkulla är bland annat typiska arter för fjällbjörkskog, det vill säga den naturtyp som utgör livsmiljö för de skyddade växterna inom planområdet. Förekomst av ett flertal signalarter respektive typiska arter, samt artrikedomen i floran, indikerar naturvärde på växtplatsen.

Tabell 1. Naturtyper enligt nätverket Natura 2000 för vilka orkidéarterna i planområdet är utpekade som typiska arter. En god förekomst och status hos typiska arter signalerar god status för respektive naturtyp.

<i>Art</i>	<i>Naturtyper</i>
Korallrot	Lövsumpskog (9080)
Spindelblomster	Fjällbjörkskog (9040), taiga (9010), näringsrik granskog (9050)
Grönkulla	Alpina kalkgräsmarker (6170), höglänta slåtterängar (6520), fjällbjörkskog (9040), trädklädd betesmark (9070), kalkgräsmarker (6210)
Fläcknycklar	Alpina översilningskärr (7240)

4.1.2 Bevarandestatus

Korallrot, spindelblomster, revlumner och lopplumner finns spridda över hela landet, i fjällkedjan, kustland och inland samt på Öland och Gotland. Grönkulla förekommer i större delen av Sverige, dock endast som enstaka förekomster i större delen av Götaland. Den är ganska talrik på Öland och Gotland. De tätaste förekomsterna av grönkulla finns i Svealand, främst Jämtland. Fläcknycklar finns väl spridd över hela landet utom norra Norrlands fjälltrakter, där den är mera sparsamt förekommande.

Samtliga arter av skyddade växter inom planområdet bedöms ha en gynnsam bevarandestatus nationellt. Ingen av arterna är rödlistad.

I följande avsnitt redovisas översiktligt de berörda arternas utbredning lokalt och regionalt. Information om de skyddade växternas utbredning och förekomster är hämtad från Artdatabankens Artfakta (2023).

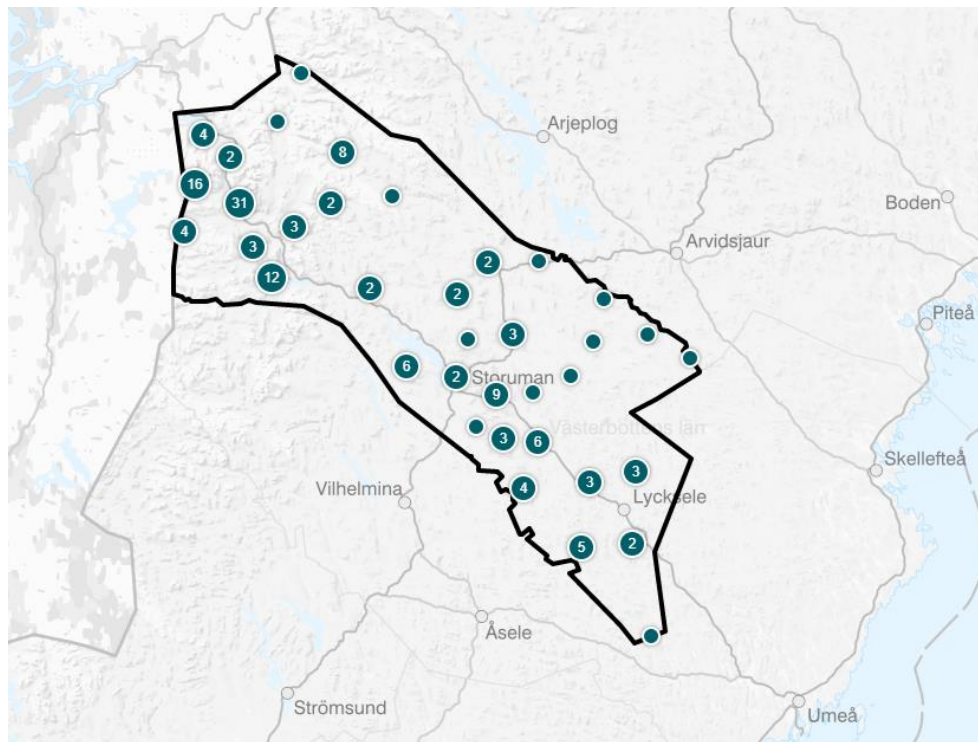
Korallrot

Korallrot förekommer spridd över hela Västerbottens län. Den är även

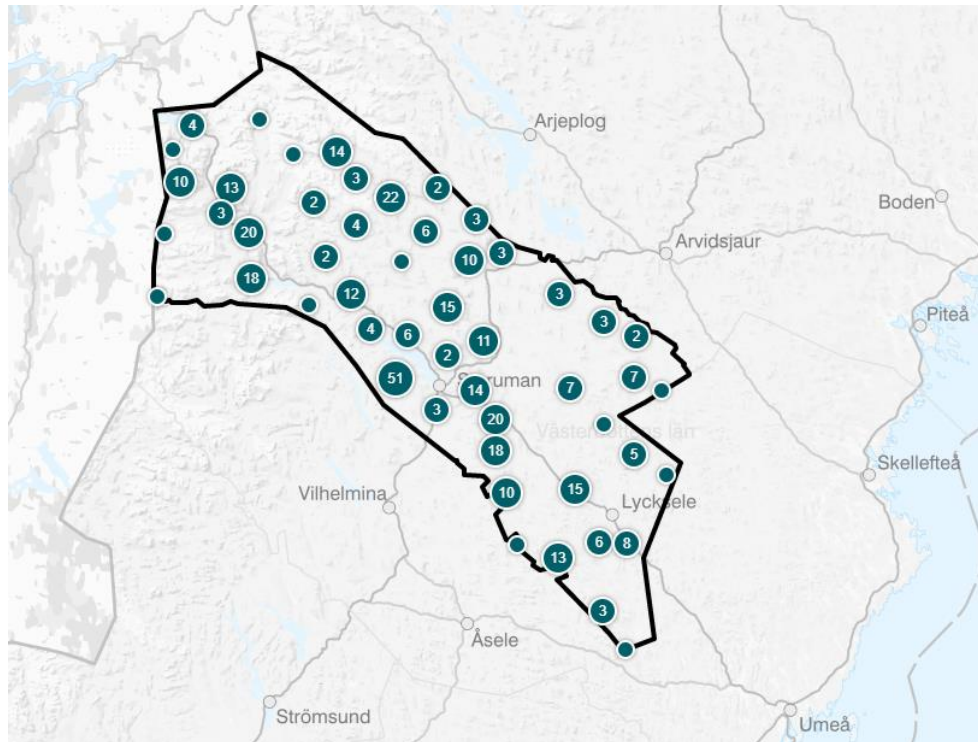
rapporterad från ett ganska stort antal lokaler utspritt över västra Lycksele lappmark, se figur 4.

Spindelblomster

Spindelblomster förekommer väl spridd över Västerbottens län, och arten är också rapporterad från ett stort antal lokaler både i västra delen samt övriga Lycksele lappmark. Se karta i figur 5.

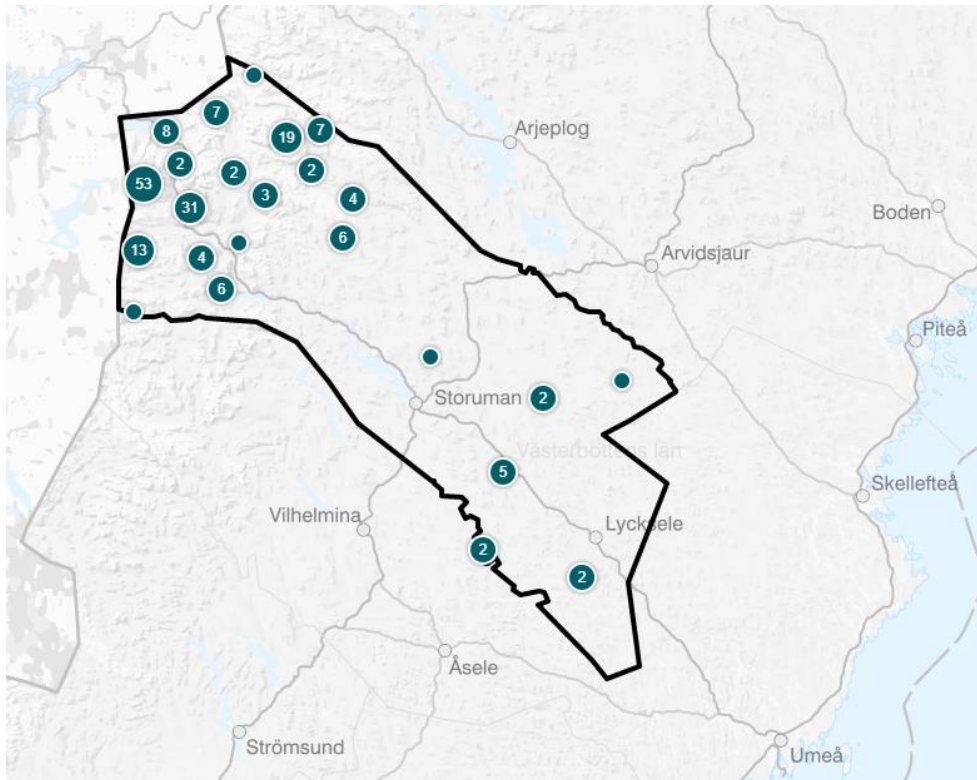
Figur 3. Registrerade observationer av korallrot i Lycksele lappmark mellan år 1997—2023. Källa: Artfakta, Artdatabanken.

Figur 4. Registrerade observationer av spindelblomster i Lycksele lappmark mellan år 1997—2023. Källa: Artfakta, Artdatabanken.

Grönkulla

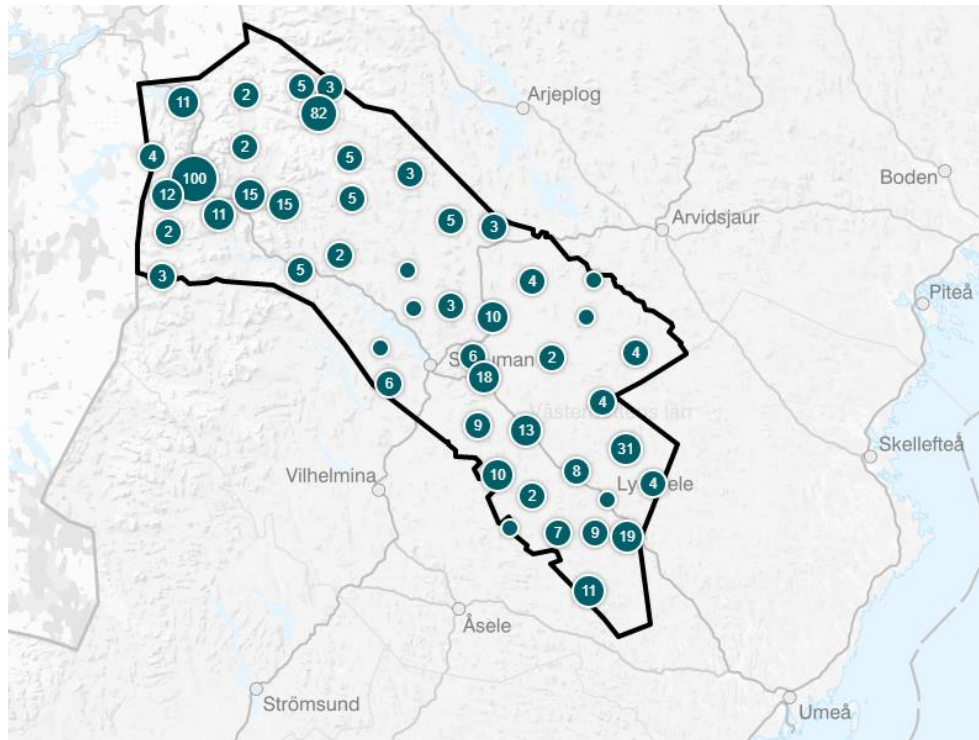
Utbredningen för grönkulla i Västerbottens län är ojämnt fördelad då arten främst förekommer i fjälltrakterna. Den finns dock rapporterad från större delen av landskapet, med enstaka spridda förekomster i inland och kustland. Västra delarna av Lycksele lappmark, se figur 6, hyser tillsammans med Åsele lappmark de tätaste förekomsterna av arten i länet.

Figur 5. Registrerade observationer av grönkulla i Lycksele lappmark mellan år 1997—2023. Källa: Artfakta, Artdatabanken.

Fläcknycklar

Fläcknycklar återfinns spridd över hela Västerbottens län och är en av de vanligaste orkidéerna både i regionen och i landet. I Lycksele lappmark är arten rapporterad från ett mycket stort antal lokaler, framför allt i västra delen (figur 7).

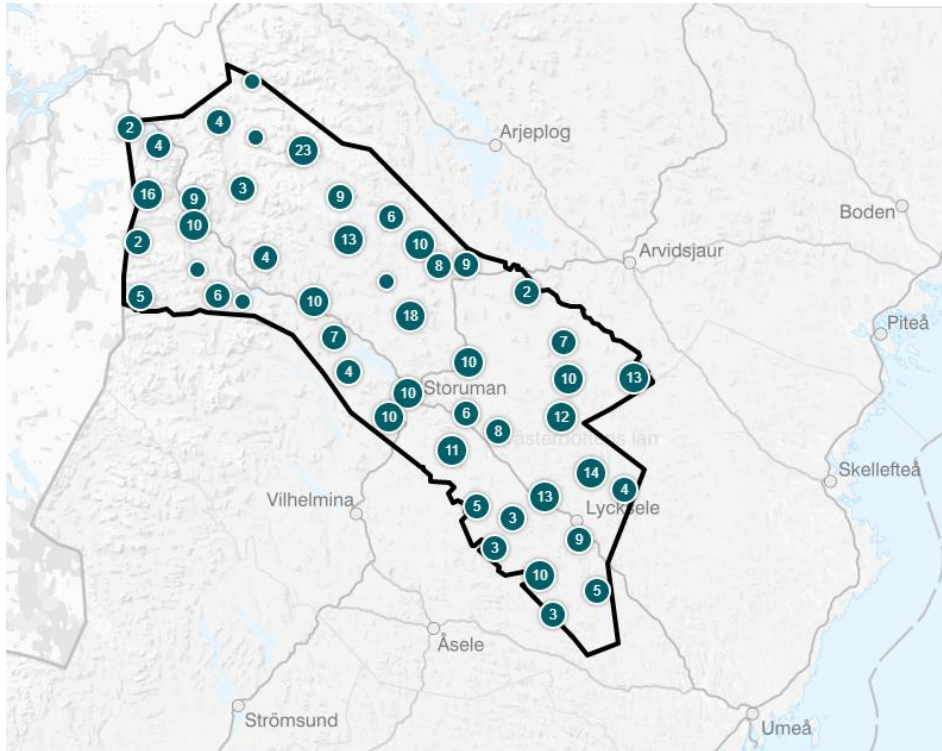
Figur 6. Registrerade observationer av fläcknycklar i Lycksele lappmark mellan år 1997—2023. Källa: Artfakta, Artdatabanken.

Revlumner

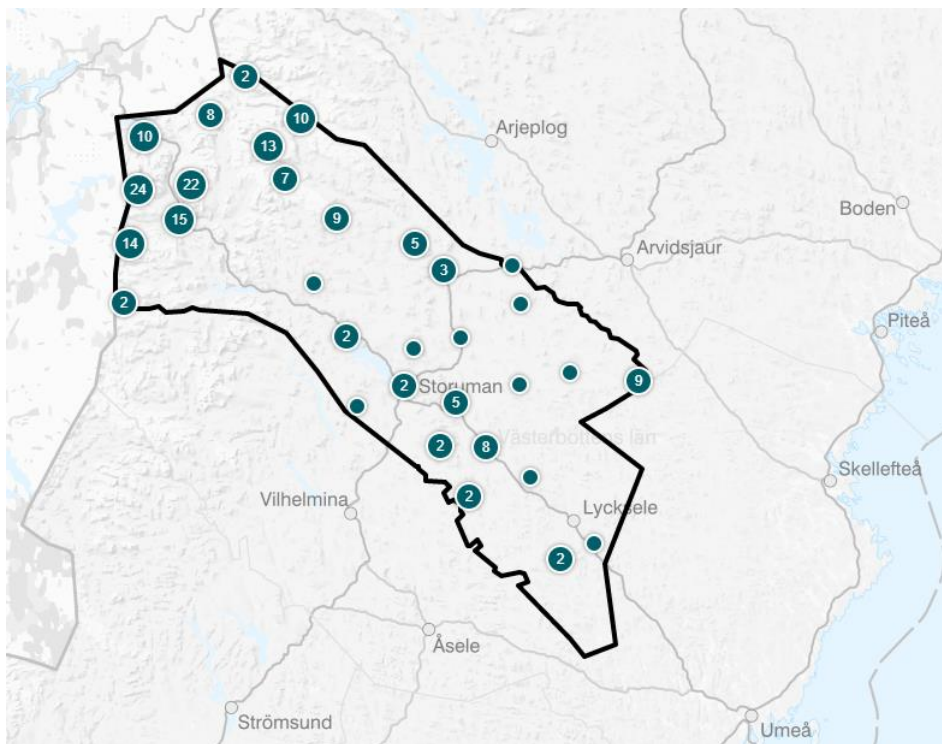
Revlumner är mycket vanligt förekommande över hela Västerbottens landskap. Den är också rapporterad från ett stort antal lokaler utspritt över Lycksele lappmark inklusive västra delen, se figur 8.

Lopplummer

Arten har en utbredning över hela Västerbottens län och är mest frekvent rapporterad i norra delen av länet, från fjällkedjan och ut till kustlandet. I västra delen av Lycksele lappmark har lopplummer rapporterats främst i fjällområdet och mera sparsamt i inlandet (figur 9).

Figur 7. Registrerade observationer av rewlummer i Lycksele lappmark mellan år 1997—2023. Källa: Artfakta, Artdatabanken.

Figur 8. Registrerade observationer av lopplummer i Lycksele lappmark mellan år 1997—2023. Källa: Artfakta, Artdatabanken.

4.1.3 Påverkan

Direkt påverkan av planens genomförande

Om hänsyn inte tas till skyddade växter och planen genomförs utan att bevara någon del av de ursprungliga naturmiljöerna med förekomster av skyddade växter, så kommer det att innebära förlust av individer av orkidéarterna samt de berörda lummerarterna. I tabell 2 redovisas antal individer av respektive art som noterades under naturvärdesbedömningen och som kommer att försvinna om planen genomförs utan hänsyn till skyddade växter. Det innebär också att partiet med artrik fuktig fjällbjörskog, som utgör en artrik och gynnsam livsmiljö för samtliga skyddade växter, går förlorat.

Tabell 2. Antal individer av skyddade växter som noterades inom planområdet vid naturvärdesbedömning 2023.

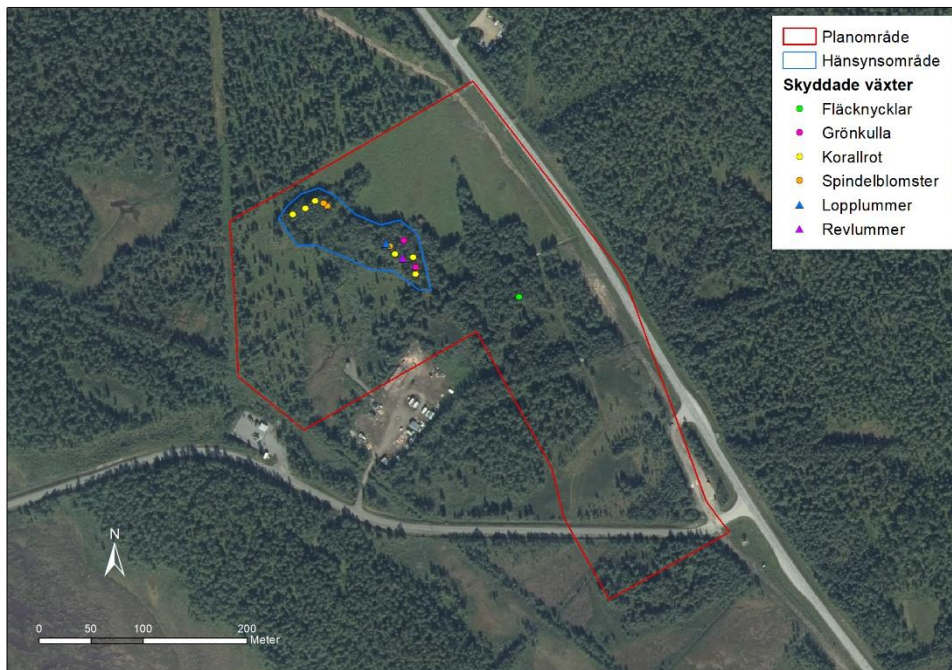
<i>Art</i>	<i>Antal</i>
Korallrot	24
Spindelblomster	46
Grönkulla	2
Fläcknycklar	1
Revlummer	1—5*
Lopplummer	1—5*

*Uppskattat antal

Påverkan på bevarandestatus

Planens genomförande bedöms inte riskera att påverka bevarandestatus hos någon av de berörda skyddade växterna, varken lokalt i västra Lycksele lappmark eller regionalt i Västerbottens län. Denna bedömning görs utifrån arternas utbredning och täthet på lokal, regional och nationell nivå. Ingen av arterna är rödlistad, det vill säga de bedöms inte löpa risk för utrotning nationellt. Korallrot, spindelblomster, fläcknycklar, revlummer och lopplummer är tämligen vanliga arter i större delen av landet och även både lokalt och regionalt. Grönkulla förekommer över större delen av Sverige men har inte samma täthet över hela sitt utbredningsområde. Den har dock sina tätaste förekomster i regionen i västra Lycksele lappmark, varför förlust av enstaka lokaler inte bedöms kunna ha betydelse på populationsnivå.

Men tanke på hur planen ser ut kommer en skyddszone med 60 meter byggfri radie sätts runt flygmasten som finns i områdets västra del. Detta medför att möjligheten till andra hänsynsområden är svåra att få till. Om möjligheten till ytterligare hänsynsområden däremot skulle finnas och ett område enligt kartan i figur 10 kan bevaras intakt, utan fysiskt intrång, samt att hydrologisk påverkan på hänsynsområdet minimeras, bedöms påverkan på skyddade växter bli försumbar. Planens genomförande innebär i det fallet att enstaka individer av berörda arter kan gå om intet, i synnerhet enstaka exemplar av fläcknycklar.

Figur 9. Förekomster av skyddade växter inom planområdet samt förslag på hänsynsområde.

4.1.4 Arternas skydd

Korallrot, spindelblomster, grönkulla och fläcknycklar är samtliga nationellt fridlysta enligt 8 § artskyddsförordningen:

8 § I fråga om sådana vilt levande kärleväxter, mossor, lavar, svampar och alger som anges i bilaga 2 till denna förordning är det förbjudet att i den omfattning som framgår av bilagan

1. plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna, och
2. ta bort eller skada frön eller andra delar.

Revlummer och lopplummer är nationellt fridlysta enligt 9 § artskyddsförordningen:

9 § I fråga om sådana vilt levande kärleväxter, mossor, lavar, svampar och alger som anges i bilaga 2 till denna förordning är det förbjudet att i den omfattning som framgår av bilagan

1. gräva eller dra upp exemplar av växter med rötterna, och
2. plocka eller på annat sätt samla in exemplar av växter för försäljning eller andra kommersiella ändamål.

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet ge dispens enligt 15 § artskyddsförordningen från förbuden i 8 och 9 §§ om det inte finns någon annan lösning och dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos arters bestånd i deras naturliga utbredningsområde.

Bedömning av planens förenlighet med artskyddet

Om planen genomförs och förekomsterna av skyddade växter inom planområdet skadas eller går förlorade, kan åtgärderna stå i konflikt med 8 § artskyddsförordningen gällande korallrot, spindelblomster, grönkulla och fläckknycklar. Dispens enligt 15 § artskyddsförordningen kan då krävas för genomförandet av planen.

4.2 Fåglar

4.2.1 Förekomst och förutsättningar i planområdet

Under naturvärdesbedömningen gjordes en riktad häckfågelinventering och då observerades 20 arter av fåglar (Tyréns 2023), varav majoriteten bedöms häcka i eller i direkt anslutning till området. Förekomsterna var väl spridda inom inventeringsområdet förutom centrala delen av området där inga fåglar påträffades. Bland arterna dominerar sångare, sparvar, finkar och trastar. Häckfågelfaunan i området bedöms vara ganska artrik och typisk för ett småbrutet och varierat landskap i den aktuella regionen, med lövskog varvat med öppen åkermark, bryn- och buskmiljöer samt

igenväxningsmark. Fuktig mark och förekommande diken med öppen vattenspegel är positiva inslag för fågellivet.

Denna artskyddsutredning omfattar häckande fågelarter upptagna i fågeldirektivets bilaga 1 samt rödlistade arter, vilket innefattar sex av de noterade fågelarterna. Dessa sex arterna redovisas i tabell 3 samt på karta i figur 11.

Tabell 3. Fågelarter som bedöms häcka i eller i direkt anslutning till planområdet och som är upptagna i fågeldirektivets bilaga 1 och/eller rödlistade.

<i>Art</i>	<i>Bedömt antal revir/par</i>
Sävspurv	3
Gulspurv	2
Buskskvätta	1
Blåhake	2—3
Rödvingetrast	1—2
Björktrast	1—3

Sävspurv

Sävspurv häckar i strandmiljöer med tät vegetation såsom busksnår och bladvassbälten. Den återfinns vid sjöar och vattendrag och även i buskrika sumpmarker och gynnas av småvatten och öppna diken. I planområdet påträffades sävspurv på tre lokaler med busk-/igenväxningsmark, varav två lokaler invid diken och den nordligaste lokalen i brynmiljö intill fuktig fjällbjörkskog.

Figur 10. Karta som visar observationer av fåglar som bedöms häcka och som är upptagna i fågeldirektivets bilaga 1 och/eller rödlistade. Källa: naturvärdesbedömning, Tyréns 2023.

Gulsparv

Gulsparv häckar i öppna miljöer med inslag av träd och buskar, framför allt i jordbruksmark men även i andra öppna miljöer såsom kraftledningsgator, vägområden och på hyggen. Två gulsparvrevir noterades i planområdets utkanter, ett i nordvästra delen och ett i sydöstra delen (figur 11).

Buskskvätta

Arten häckar i buskiga marker och brynmiljöer främst i anslutning till jordbrukslandskap men även på myrar och hyggen. Ett revir för buskskvätta noterades på åkermarken i norra delen av planområdet (figur 11), där paret gärna höll till i en sälj mitt på åkern (en åkerholme).

Blåhake

Blåhake är en karaktärsfågel för fjällbjörkskogen, som utgör dess huvudsakliga häckmiljö. Den kan även häcka i videbuskmarker i fjällen samt i lövskog och buskage på fuktig mark i barrskogsregionen. Två troliga revir för blåhake påträffades i sydöstra delen av planområdet. Individerna observerades i bryn- och buskmiljöer i gränzonen mellan öppen mark och fjällbjörkskog.

Rödvingetrast

Rödvingetrast häckar i olika slags skogar, både barr- och lövskog, och är vanligt förekommande i fjällbjörkskog. Den kan även påträffas i

videbuskmarker i fjällen. Högst tätheter återfinns i skogar med stort graninslag. Arten observerades i sydöstra delen av planområdet med ett till två revir.

Björktrast

Arten häckar solitärt eller i kolonier i olika skogstyper, främst lövskog och i anslutning till öppen mark. Den kan också häcka i anlagda miljöer såsom parker och trädgårdar. Björktrast observerades med ett flertal individer spritt över planområdet och arten bedöms häcka i området i en mindre koloni.

4.2.2 Bevarandestatus

Sävspurv (NT)

Arten finns väl spridd över hela landet och populationen bedöms uppgå till ca 400 000 par. Den har dock minskat sedan 1980-talet och är fortsatt minskande, arten är därför rödlistad som NT (nära hotad). Anledningen till populationsminskningen är okänd men den tros kunna bero av faktorer utanför Sverige som påverkar arten under flyttning och övervintring.

Högst tätheter av sävspurv i landet återfinns i fjällbjörkskog i nordvästra Lappland, och ungefär 40 000 par bedöms häcka i Lycksele lappmark. Totalt bedöms omkring 65 000 par häcka i Västerbottens län.

Artens bevarandestatus är på nationell nivå inte gynnsam trots en relativt stor population, då den minskar av okänd anledning och har minskat under lång tid. Västra Lycksele lappmark har dock bland de tätaste förekomsterna av sävspurv i landet, liksom övriga delar av norra Norrlands fjällbjörkskogsbälte och arten bedöms ha mycket gynnsamma förutsättningar lokalt.

Gulspurv (NT)

Gulspurv påträffas i större delen av Sverige, upp till fjällbjörksregionen. Den är vanligast i södra halvan av landet och längs Norrlandskusten, med lägre tätheter i Norrlands inland. Den nationella populationen uppskattas till omkring 900 000 par. Arten är minskande och därför rödlistad som NT (nära hotad). Populationsminskningen bedöms sannolikt bero på förändrade brukningsmetoder i jordbruket.

I Lycksele lappmark häckar uppskattningsvis ca 4500 par, med högst täthet i de centrala samt sydöstra delarna. Omkring 30 000 par av gulspurv bedöms häcka i Västerbottens län som helhet.

Gulsparvens bevarandestatus är inte gynnsam på nationell nivå trots en stor population, då populationen är minskande. Minskningstakten har dock

reducerats under de senaste tio åren. Gulsparv förekommer relativt sparsamt i västra Lycksele lappmark, med högre tätheter i inlandet och de högsta tätheterna av arten i länet vid kustlandet. Tillgång till lämplig häckmiljö kan vara en begränsande faktor för den lokala populationen.

Blåhake

Den nationella populationen av blåhake uppskattas till ca 230 000 par och utbredningen omfattar i stora drag fjällbjörkskogsbältet ned till norra Dalarna. Populationen bedöms ha en gynnsam bevarandestatus och arten är inte rödlistad.

I Lycksele lappmark bedöms omkring 19 000 par häcka, vilket tillsammans med beståndet i Åsele lappmark i princip utgör hela populationen i Västerbottens län som uppgår till ca 33 000 par. Arten bedöms ha mycket goda förutsättningar lokalt.

Buskskvätta (NT)

Buskskvätta förekommer väl spridd över hela landet utom i fjällen ovan trädgränsen. Populationen uppgår till ca 250 000 par nationellt och är tämligen jämnt utbredd i landet, med de tätaste förekomsterna i norra Götaland. Arten är minskande och därför rödlistad som NT (nära hotad). Minskningen beror troligen på förändringar i jordbrukslandskapet med följd att småbiotoper försvinner och landskapet blir mer homogent. Igenläggning av öppna diken, minskande areal åkerrenar och övergång till större brukningsytor missgynnar bland annat buskskvättan.

Omkring 9 600 par bedöms häcka i Lycksele lappmark, spritt över området men med något glesare förekomster i västra delen. Ungefär 25 000 par bedöms häcka totalt i Västerbottens län. Buskskvätta bedöms ha ganska goda förutsättningar lokalt vad gäller tillgång till lämplig häckmiljö, och troligen är andra faktorer begränsande för artens förekomst i det aktuella området.

Rödvingetrast (NT)

Rödvingetrast förekommer väl spridd över nästan hela landet utom i södra Götaland där den är sparsamt förekommande. Den nationella populationen uppgår till omkring 1 100 000 par och arten förekommer i relativt höga tätheter över större delen av Norrland från fjällkedjan och ut till kusten. Den stora populationen är dock minskande, varför arten är rödlistad som NT (nära hotad). Minskningen gäller framför allt södra delarna av landet.

I Lycksele lappmark förekommer rödvingetrast med hög täthet och populationen bedöms uppgå till ca 66 000 par. Ungefär 200 000 par totalt

häckar i Västerbottens län. Arten bedöms ha goda förutsättningar lokalt och tillgång på häckmiljö bedöms inte vara begränsande för arten.

Björktrast

I Sverige häckar omkring 740 000 par av björktrast. Utbredningen täcker hela landet, arten förekommer även sparsamt i fjällen ovan trädgränsen. I Norrland förekommer björktrast med hög täthet främst längs kusten, men även tämligen rikligt på flera håll i inlandet. Björktrast är rödlistad som NT (nära hotad) på grund av en minskande population. Anledningen till minskningen är oklar.

Även i Lycksele lappmark finns björktrast väl spridd över hela området med ca 40 000 häckande par. Ungefär 120 000 par bedöms häcka i Västerbottens län. Björktrast bedöms ha god tillgång till häckmiljöer lokalt.

4.2.3 Påverkan

Direkt påverkan av planens genomförande

Detaljplanens genomförande kommer att ändra förutsättningarna för fåglars nyttjande av området på flera sätt. Den fysiska miljön förändras genom att naturmiljöer ersätts med hårdgjorda ytor och byggnader, och trafik, maskiner och människor som rör sig i området kommer att innebära en högre nivå av störning avseende ljud och visuella effekter än i dagsläget. Det är sannolikt att områdets fågelfauna kommer att förändras genom att vissa arter försvinner och andra kan tillkomma. Arter som kan förväntas tillkomma är framför allt vanliga arter som gärna häckar i närheten av bebyggelse exempelvis blåmes, talgoxe och skata men möjligen även mer specialiserade arter som kan hitta lämplig häckmiljö i vissa byggnader såsom ladusvala. Det är troligt att fågelfaunan kommer att bli artfattigare i och med att variationen bland naturmiljöer minskar och störningsgraden ökar. Arter knutna till öppna miljöer och jordbrukslandskap såsom gulsparrv och buskskvätta kommer att få sämre förutsättningar och troligen försvinna från planområdet.

Om föreslaget hänsynsområde bevaras intakt utan intrång (se beskrivning i avsnitt 4.1.3) så ökar förutsättningarna för att häckning kan ske även framöver av vissa av de i dagsläget förekommande arterna, främst björktrast (figur 12), rödvingetrast och sävsparv. Hänsynsområdet och observerade fåglar i planområdet redovisas på karta i figur 13.

Figur 11. Björktrast är en art som gärna häckar och födosöker i närheten av bebyggelse. Den påträffas i anlagda miljöer som trädgårdar och parker där den kan hitta föda i bärande träd och buskar.

Figur 12. Karta med fågelobservationer och föreslaget hänsynsområde.

Om skogsavverkning, schaktarbeten eller andra bullrande arbeten sker inom eller i direkt anslutning till planområdet under fåglars häckningstid, det vill säga främst 1 maj—31 juli, kan fåglar dödas eller störas och misslyckas med sin häckning.

Påverkan på bevarandestatus

För sävsparv, blåhake, buskskvätta, rödvingetrast och björktrast bedöms planens genomförande och förlust av enstaka eller några få häckplatser/revir inte medföra någon risk för påverkan på arternas bevarandestatus, varken lokalt eller regionalt. Denna bedömning görs utifrån arternas täta förekomster i det aktuella området, samt att tillgången till lämpliga häckmiljöer är god.

Även för gulspurv görs bedömningen att detaljplanens genomförande inte riskerar att leda till försämring av bevarandestatus ens på lokal nivå, mot bakgrund av den lokala populationens storlek och tillgången till lämpliga häckmiljöer i västra Lycksele lappmark. Dock kan det inte uteslutas att förlust av åkermarken i planområdet kan medföra något sämre förutsättningar för arten i anslutning till Hemavan samhälle.

4.2.4 Arternas skydd

Alla vilda fåglar i landet är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen:

Fridlysning av fåglar

4 § Det är förbjudet att

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar,
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon,
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma, och
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om inte störningen saknar betydelse för att
  - a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
  - b) återupprätta populationen till den nivån.

Bedömning av planens förenlighet med artskyddet

Om hänsyn tas genom att ingen avverkning eller andra bullrande arbeten utförs under fåglars häckningstid, det vill säga främst 1 maj—31 juli, bedöms genomförandet av detaljplanen förenligt med skyddet för förekommande fågelarterna.

Om skogsavverkning, schaktarbeten eller andra bullrande arbeten sker i eller i direkt anslutning till planområdet under fåglars häckningstid enligt ovan, bedöms åtgärderna stå i konflikt med artskyddsförordningens 4 § punkt 1 och 2. Dispens krävs i det fallet enligt 14 § artskyddsförordningen.

4.3 Groddjur

4.3.1 Förekomst och förutsättningar i planområdet

Vid naturvärdesbedömningen eftersöktes adulta groddjur (Tyréns 2023). Inga groddjur noterades då i eller i anslutning till planområdet.

Lekinventering eller eftersök av rom eller yngel har inte gjorts då tidpunkten för fältbesök inte var lämplig för detta (alltför sent på säsongen). En bedömning av planområdets potential för groddjur har dock gjorts, med fokus på grodlek.

De tre vattenhållande diken som finns i planområdet hade vid inventeringstillfället högt vattenstånd, se karta i figur 14. Vattenhastigheten i diken varierade med förekomst av sträckor med tämligen stillastående vatten i framför allt skogliga delar (figur 15). Under vårmältningen är flödet i diken troligtvis alldeles för högt vilket gör att själva diken har mindre sannolikhet att utgöra leklokaler för groddjur. Däremot kan det höga flödet leda till svämmytor vilket skapar lugnflytande/stillastående vattensamlingar i skogspartierna som då kan utgöra potentiella leklokaler för groddjuren under aktuell lekperiod.

Figur 13. Karta som visar vattenhållande diken i planområdet.

Figur 14. Dike med vattenspiegel omgivet av lövskog på fuktig mark centralt i planområdet den 26 juni. Foto: Tyréns 2022.

Av de i landet förekommande groddjuren bedöms tre arter kunna finnas i anslutning till planområdet; vanlig groda, vanlig padda och möjligen mindre vattensalamander. Samtliga arter är relativt ovanliga i regionen, framför allt mindre vattensalamander, men det kan inte uteslutas att lek av någon eller flera av arterna kan förekomma i eller i närheten av observerade vattensamlingar i planområdet.

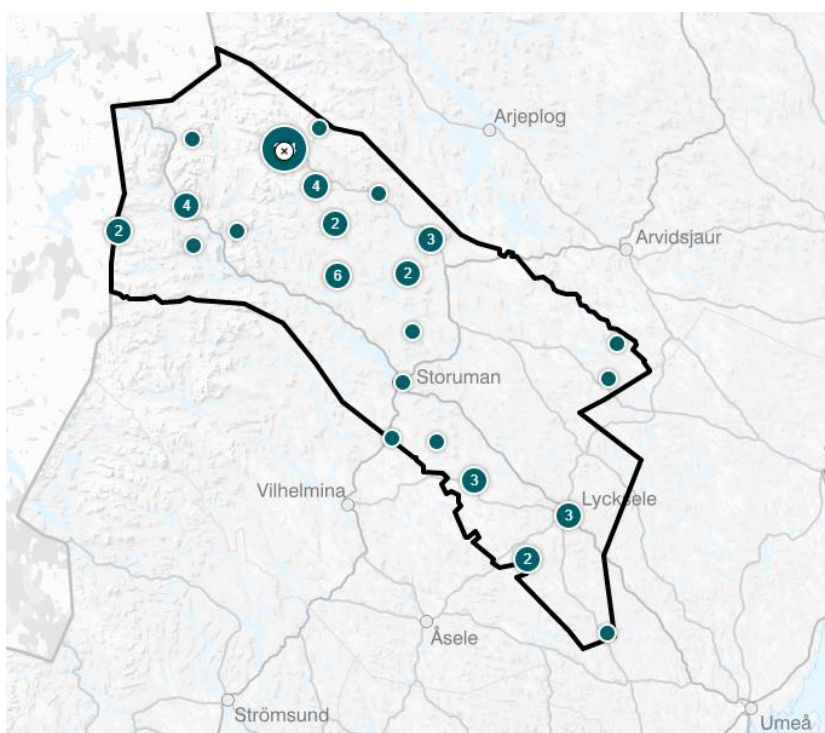
Vanlig groda har rapporterats från två olika lokaler inom ett avstånd av 4 km (Hemavans flygplats) respektive 9 km (Laisaliden) från planområdet enligt uppgifter i Artportalen. I Artportalen finns inga observationer av vanlig padda eller mindre vattensalamander registrerade inom ett avstånd av åtminstone 5 km från planområdet, och det bedöms som osannolikt att dessa arter finns i anslutning till planområdet. Det är dock möjligt att vanlig padda och mindre vattensalamander inte är eftersökta i området och förbisedda, och av den anledningen inte har rapporterats.

4.3.2 Bevarandestatus

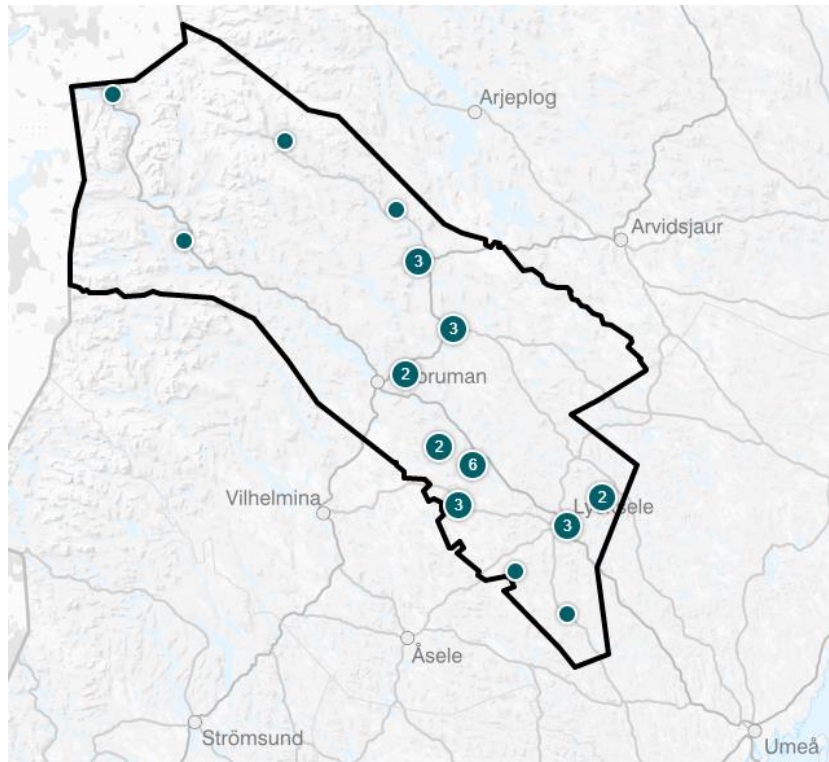
Vanlig groda och vanlig padda förekommer över hela Sverige, med tätast förekomster i de södra delarna samt längs Norrlandskusten. Båda arterna påträffas sparsamt även i fjällnära miljöer, vanlig groda även i fjällmiljö. Mindre vattensalamander finns över större delen av landet med tyngdpunkt på de södra delarna samt Norrlandskusten. I Norrbottens län finns endast enstaka kända förekomster.

Ingen av de i regionen förekommande groddjuren är rödlistade och de bedöms därmed inte löpa någon risk för utrotning på nationell nivå.

Vanlig groda och vanlig padda är tämligen vanliga i Västerbottens län, med tyngdpunkt på de kustnära delarna. Lokalt i västra Lycksele lappmark är arterna sparsamt förekommande, i synnerhet vanlig padda. Kartor med rapporterade observationer återges i figur 16 (vanlig groda) och figur 17 (vanlig padda).

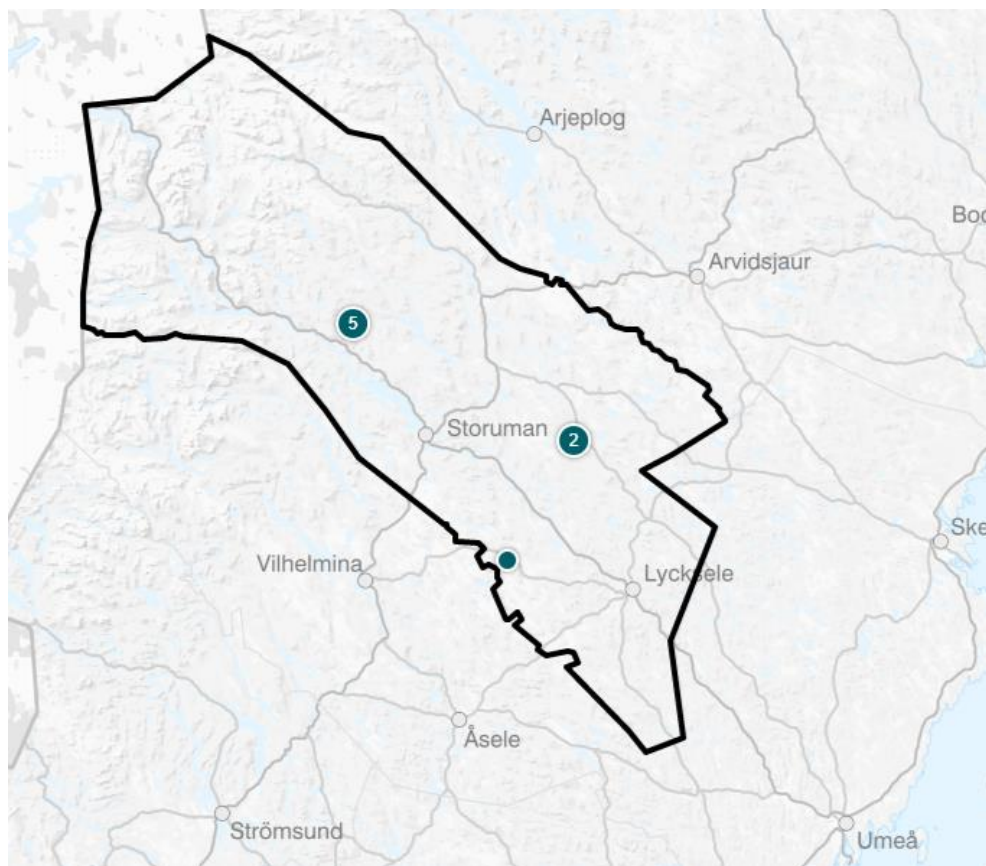

Figur 15. Registrerade observationer av vanlig groda i Lycksele lappmark mellan år 1997—2023. Källa: Artfakta, Artdatabanken.

Figur 16. Registrerade observationer av vanlig padda i Lycksele lappmark mellan år 1997—2023. Källa: Artfakta, Artdatabanken.

Mindre vattensalamander är ganska vanlig i östra delen av Västerbottens län och finns även spridd i inlandet. Den är inte rapporterad från Åsele lappmark och finns endast noterad på ett fåtal lokaler i östra och centrala delarna av Lycksele lappmark, se figur 18. Inga observationer av mindre vattensalamander finns noterade i västra Lycksele lappmark.

Figur 17. Registrerade observationer av mindre vattensalamander i Lycksele lappmark mellan år 1997—2023. Källa: Artfakta, Artdatabanken.

4.3.3 Påverkan

Direkt påverkan av planens genomförande

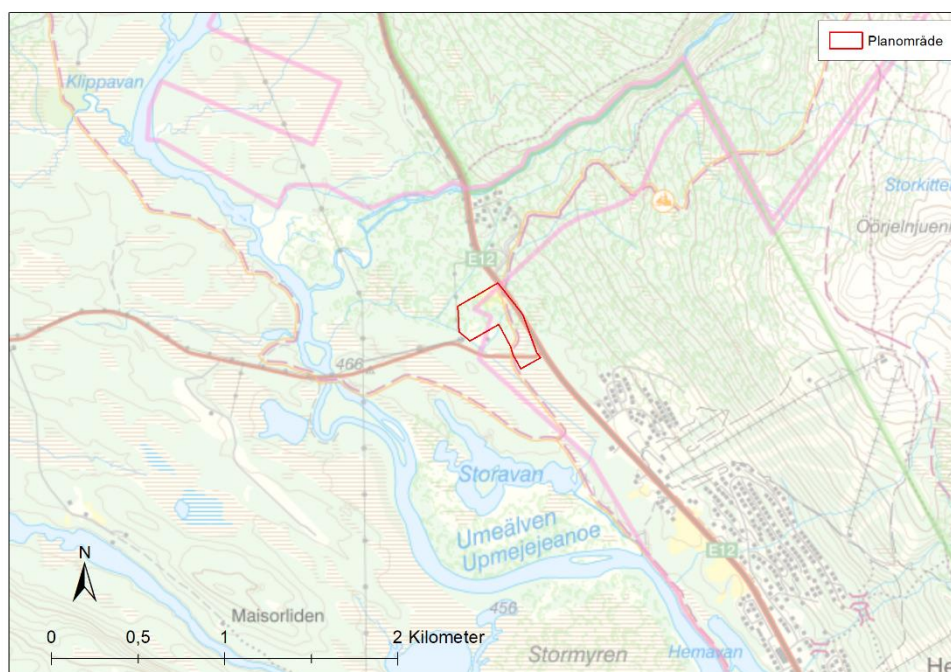
Då det inte är känt om groddjur förekommer i planområdet är det inte möjligt att säkert bedöma planens eventuella påverkan på groddjur. Det är möjligt att vanlig groda kan finnas och leka i planområdet, och förekomst av vanlig padda och/eller mindre vattensalamander kan inte uteslutas, men anses däremot som mindre troligt. Om en eller flera av de tre tänkbara arterna däremot förekommer och leker i planområdet, så innebär planens genomförande att enstaka lekmiljöer för vanlig groda, vanlig padda och/eller mindre vattensalamander går om intet.

Om skogsavverkning, schakt eller andra markarbeten genomförs under tiden för groddjurens lek eller yngelutveckling, så kan individer av vanlig groda, och möjligen vanlig padda och/eller mindre vattensalamander dödas. Groddjurens lek äger rum under lämpliga temperatur- och väderförhållanden i huvudsak mellan 1 april—30 juni. Yngelperioden för berörda arter sträcker sig troligen främst över 1 juni—31 juli i den aktuella

regionen, även om yngel av mindre vattensalamander kan stanna i lekvattnet in i september.

Påverkan på bevarandestatus

Det aktuella området utgör randområde för utbredningen av de tre berörda groddjuren, och deras förekomster bedöms här främst begränsas av andra faktorer än tillgång på lämplig lekmiljö, såsom klimat och spridningsfaktorer. Lämpliga lekmiljöer bedöms sannolikt finnas i stor utsträckning i planområdets närområde exempelvis i anslutning till små vattendrag, vattensamlingar i Umeälvens strandmiljöer samt vid sjön Storavan, även på våtmarker, se karta i figur 19. Förlust av enstaka lekmiljöer bedöms därför inte medföra någon risk för påverkan på bevarandestatus hos vanlig groda, vanlig padda eller mindre vattensalamander, varken på lokal eller regional nivå.

Figur 18. Karta över planområdet med närmiljö. Potentiella leklokaler för groddjur bedöms kunna finnas på många håll i närheten av planområdet exempelvis i anslutning till vattendrag, sjön Storavan och på våtmarker.

Om lek av någon av de berörda groddjuren förekommer i planområdet, så kan det inte uteslutas att förlust av individer i form av lekande adulta individer och/eller yngel skulle kunna påverka den lokala populationen negativt. Denna bedömning görs utifrån att samtliga tre arter av groddjur är så pass ovanliga i västra delarna av Lycksele lappmark att varje enskild förekomst kan ha betydelse för den lokala populationens överlevnad (så kallad metapopulation).

4.3.4 Arternas skydd

Vanlig groda, vanlig padda och mindre vattensalamander är fridlysta enligt 6 § artskyddsförordningen:

6 § I fråga om sådana vilt levande kräddjur, groddjur och ryggradslösa djur som anges i bilaga 2 till denna förordning är det förbjudet att i den omfattning som framgår av bilagan

1. döda, skada, fånga eller på annat sätt samla in exemplar, och
2. ta bort eller skada ägg, rom, larver eller bon.

Bedömning av planens förenlighet med artskyddet

Om skogsavverkning, avvattning, schakt och andra åtgärder som kan påverka markförhållanden och hydrologi i planområdet genomförs under andra tider på året än vid groddjurens lek- och yngelperioder, i huvudsak 1 april—31 juli, bedöms genomförandet av detaljplanen inte strida mot skyddet för de groddjur som bedöms kunna förekomma i området.

Om åtgärder enligt ovanstående utförs under groddjurens lek- eller yngelperioder så kan det inte uteslutas att åtgärderna strider mot 6 § artskyddsförordningen. I sådana fall bör i första hand en groddjursinventering (lek) utföras i planområdet innan exploateringen, i syfte att utreda om groddjur finns, och i så fall vilka arter och omfattning.

5 Rekommendationer

Denna utredning bör utgöra underlag i samråd med Länsstyrelsen i Västerbotten angående detaljplanens förenlighet med artskyddsförordningen.

Sex arter av skyddade växter finns inom planområdet varav fyra är orkidéer som är utpekade som indikatorer för naturvärde (signalarter respektive typiska arter). Majoriteten av orkidéerna förekommer rikligt eller med ett flertal individer, inom en begränsad del av planområdet.

I nuläget planeras inte för bevarande av någon hänsynsytta för naturmiljö eller skyddade arter under planens genomförande. Då genomförandet av planen innebär att skyddade arter kommer försvinna bedöms det sannolikt att dispens krävs enligt 15 § artskyddsförordningen för genomförandet av planen för följande arter:

- korallrot
- spindelblomster
- grönkulla

- fläcknycklar.

Skogsavverkning och andra bullrande åtgärder bör inte genomföras i eller i direkt anslutning till planområdet under fåglars häckningstid, det vill säga i huvudsak 1 maj—31 juli, då det innebär risk för störning för fågellivet, bland annat för flera rödlistade fågelarter. Avverkning eller andra bullrande åtgärder som genomförs under fåglars häckningstid bedöms kräva dispens enligt 14 § artskyddsförordningen.

Om åtgärder som kan påverka markförhållanden och hydrologi i planområdet (skogsavverkning, avvattning, schakt med mera) genomförs under andra tider på året än vid groddjurens lek- och yngelperioder, i huvudsak 1 april—31 juli, bedöms detaljplanen inte strida mot skyddet för de groddjur som bedöms kunna förekomma i området.

Om åtgärder enligt ovanstående genomförs under groddjurens lek- eller yngelperioder så kan åtgärderna strida mot 6 § artskyddsförordningen. En groddjursinventering (lek) bör i så fall utföras i planområdet innan exploateringen i syfte att utreda om groddjur finns, och i så fall vilka arter och omfattning.

6 Referenser

Artfakta. 2023. Artdatabanken, SLU. <https://artfakta.se>

Fageln.se. 2023. En fågelbok på nätet. <https://www.fageln.se/arter/>

NatureGate. 2023. Jungfru Marie nycklar.
<https://luontoportti.com/sv/t/242/jungfru-marie-nycklar>

Naturhistoriska riksmuseet. 2023. Korallrot.
<https://www.nrm.se/faktaomnaturenochrymden/vaxter/frovaxterfanerogamer/vaxterpaforsommaren/junivaxter/korallrot.6238.html>

Naturvårdsverket. 2023. Skyddad natur, karta.
<https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Nitare. 2019. Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsen.

Ottosson m.fl. 2012. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. SOF, Halmstad.

Tyréns AB. 2023. Naturvärdesbedömning med tillhörande växt- och fågelinventering, Nya handelsområdet Björkfors.